

Looking for İstanbul: Kentsel mekânda dışlanmış kimliklerin söylemsel inşası

Looking for İstanbul: Discursive construction of excluded identities in urban space

Ahmet Hakan Çiğdem^{1*} , Yunus Emre Yılmaz²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Erzurum, Türkiye

² Yüksek Lisans Öğr., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

Özet: Bu çalışma, İstanbul'un temsili üzerinden kentsel mekânda dışlanan kimliklerin medyada nasıl söylemsel olarak inşa edildiğini incelemektedir. Film, haber ve televizyon dizileri gibi medya ürünleri aracılığıyla İstanbul'un sınıfsal, etnik ve kültürel olarak nasıl ayrıştırıldığı; belirli kimliklerin merkezde konumlandırılırken diğerlerinin ötekileştirildiği söylemler analiz edilmiştir. Kuramsal çerçevede Michel Foucault'nun söylem kuramı, Edward Said'in oryantalizm eleştirisi, David Harvey'in neoliberal kentleşme yaklaşımı ve Stuart Hall'un temsil teorisi esas alınarak İstanbul'un medya temsilleri değerlendirilmiştir. *Looking for İstanbul* filmi, bu bağlamda incelenmiş; dışlanan kimliklerin görsel, işitsel ve anlatsal olarak nasıl kodlandığı analiz edilmiştir. Çalışma, medyanın söylemsel gücünün toplumsal ötekileştirme süreçlerindeki etkisini tartışmaya açmaktadır. Bu makale, *Looking for İstanbul* belgeselini, İstanbul'un kentsel mekânlarında dışlanmış kimliklerin medya aracılığıyla nasıl inşa edildiğini inceleyen bir söylem analizi olarak ele almaktadır. Belgesel, İstanbul'un farklı mahallelerinde yaşayan çeşitli grupların yaşamlarını ve bu grupların kentsel dönüşüm süreçleriyle nasıl etkilendiklerini gözler önüne sererken, medya söylemlerinin bu süreçlerdeki rolünü de vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: İstanbul, Kimlik, Ötekileştirme, Medya söylemi, Kentsel dönüşüm, Mekânsal ayrışma

Abstract: This study investigates how marginalized identities in urban spaces are discursively constructed in the media, focusing on the representation of İstanbul. Media productions such as films, news and TV series are analyzed to explore how İstanbul is divided socioeconomically, ethnically, and culturally. Michel Foucault's theory of discourse, Edward Said's critique of orientalism, David Harvey's neoliberal urbanization framework, and Stuart Hall's theory of representation guide the theoretical framework. The film *Looking for İstanbul* is analyzed in this context to understand how certain identities are represented and marginalized through visual, auditory, and narrative strategies. The study aims to reveal how the media reinforces social exclusion and the discursive construction of identity. This article examines the documentary *Looking for İstanbul* as a discourse analysis examining how marginalized identities are constructed in the urban spaces of İstanbul through the media. The documentary reveals the lives of various groups living in different neighborhoods of İstanbul and how these groups are affected by urban transformation processes, while also emphasizing the role of media discourses in these processes.

Keywords: İstanbul, Identity, Othering, Media discourse, Urban transformation, Spatial segregation

Citation: Çiğdem, A. H. ve Yılmaz, Y. E. (2025). Looking for İstanbul: Kentsel mekânda dışlanmış kimliklerin söylemsel inşası. *Uluslararası İletişim ve Sanat Dergisi*, 6(15), 1-9

Giriş

İstanbul, tarihsel olarak farklı kültürlerin ve kimliklerin bir arada var olduğu bir şehir olmuştur. Ancak son yıllarda, kentsel dönüşüm projeleri ve neoliberal politikalar, bu çeşitliliği tehdit etmekte ve bazı grupların mekânsal olarak dışlanmasına yol açmaktadır. *Looking for İstanbul* belgeseli, bu dışlanmış kimliklerin yaşamlarını ve karşılaştıkları zorlukları anlatırken, medya söylemlerinin bu süreçlerdeki etkisini de gözler önüne sermektedir.

İstanbul, yalnızca fiziksel bir kent değil, aynı zamanda toplumsal kimliklerin inşa edildiği ve yeniden üretildiği ideolojik bir mekândır. Medyada temsil edilen İstanbul imgesi, çoğu zaman seçici bir anlatı ile belirli sınıfları ve kültürel grupları görünür kılarken, diğerlerini yok saymakta ya da marjinalleştirmektedir. Bu bağlamda çalışma, medyada İstanbul'un temsili aracılığıyla hangi kimliklerin dışlandığını, bunun hangi söylemsel stratejilerle gerçekleştirildiğini ve söz konusu temsillerin toplumsal etkilerini tartışmayı amaçlamaktadır.

Kentler, yalnızca fiziksel yapılar ve insan topluluklarının bir arada yaşadığı alanlar değil, aynı zamanda kimliklerin şekillendiği, mücadele ettiği ve çoğu zaman ötekileştirildiği karmaşık toplumsal uzamlardır. Kentsel mekân, bireylerin ve grupların sosyal statülerini, kültürel aidiyetlerini ve görünürlüklerini belirleyen önemli bir boyut taşır. Özellikle İstanbul gibi çok katmanlı, tarihi ve sosyoekonomik olarak parçalı bir metropolde, kentsel dönüşüm süreçleri sadece fiziksel yapıları değil, aynı zamanda toplumsal kimlikleri de dönüştürmekte ve yeniden inşa etmektedir.

Bu bağlamda, medyanın kentsel dönüşümle birlikte şekillenen kimlikleri nasıl temsil ettiği, kimleri merkeze aldığı ve kimleri ötekileştirdiği önemli bir tartışma alanı haline gelmektedir. Belgeseller ve televizyon dizileri, bu temsilleri yansıtan, hatta yeniden üreten güçlü anlatı araçlarıdır. Medyada yer alan anlatılar aracılığıyla bazı kimlikler görünürlük kazanırken, bazıları dışlanmakta ya da stereotipleştirilmektedir.

Bu çalışma, *Looking for İstanbul* adlı belgesel film üzerinden yola çıkarak, İstanbul'da kentsel mekânla ilişkili biçimde dışlanan kimliklerin medyada nasıl söylemsel olarak inşa edildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Filmde yer alan karakterler, anlatılar ve mekân kullanımları üzerinden dışlanma biçimleri, kimlik çatışmaları ve temsil sorunları analiz edilecektir. Ayrıca, benzer temaları ele alan *Bir Başkadır*, *Masumlar Apartmanı* ve *Fatih* dizileriyle karşılaştırmalı bir çözümleme yapılarak, medyada tekrar eden ötekileştirme stratejileri değerlendirilecektir.

Bu analizde, Stuart Hall'un temsil teorisi, Edward Said'in ötekilik kavramı ve Henri Lefebvre'in mekân kuramı kuramsal bir çerçeve olarak kullanılacaktır. Böylece çalışma, medya, mekân ve kimlik üçgeninde şekillenen dışlanma dinamiklerini açığa çıkarmayı ve bu temsillerin toplumsal etkilerini tartışmayı hedeflemektedir.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmada kullanılan kuramsal çerçeve, Michel Foucault'nun söylem kuramı (Foucault, 2000), Edward Said'in oryantalizm eleştirisi (Said, 2004), David Harvey'in neoliberal kentleşme yaklaşımı (Harvey, 2012) ve Stuart Hall'un temsil teorisine (Hall, 2019) dayanmaktadır. Bu teoriler aracılığıyla medya söylemlerinin kimlik inşasındaki rolü, güç ilişkileri ve ötekileştirme mekanizmaları analiz edilmiştir.

Medyada kimlik inşası, kültürel çalışmalar ve söylem analizinin temel tartışma konularından biridir. Kimlik, bireyin veya bir grubun kendini tanımlama ve başkaları tarafından tanınma biçimini ifade ederken; bu tanımlar, çoğunlukla toplumsal yapılar, güç ilişkileri ve medya aracılığıyla şekillenmektedir. Bu çalışmanın kuramsal temeli, üç temel yaklaşım üzerine inşa edilmiştir: Stuart Hall'un temsil kuramı, Edward Said'in ötekilik kavramı ve Henri Lefebvre'in mekân üretimi yaklaşımı.

Stuart Hall ve Temsil

Stuart Hall'a göre temsil, dünyadaki nesneleri, insanları, olayları ve sosyal yapıları anlamlandırmanın, onları söylem içinde yeniden üretmenin bir yoludur. Medya, bu anlam üretme sürecinde aktif bir rol oynar ve belirli kimliklerin nasıl algılanacağına dair normatif çerçeveler sunar. Temsil, her zaman ideolojik bir yapıdır; kimlerin nasıl temsil edildiği, aynı zamanda kimlerin dışlandığını da belirler. Bu bağlamda medya, sadece kimlikleri sergilemez, aynı zamanda üretir ve dönüştürür.

Edward Said ve Ötekilik

Edward Said'in Oryantalizm çalışması, Batı'nın Doğu'yu nasıl "öteki" olarak kurguladığını ortaya koyar. Said'e göre ötekilik, güç ilişkileriyle örülü bir temsildir; bir grubu dışlamak, bastırmak ya da tahakküm altına almak için kullanılan söylemsel bir araçtır. Bu bağlamda İstanbul'daki kentsel dönüşüm ve sosyal sınıflar arasında oluşan ayırım, medyada da ötekileştirici anlatılarla yansıtılmaktadır. Özellikle gecekondu mahallerinde yaşayanlar, göçmenler, yoksullar ve geleneksel değerlere bağlı bireyler, çoğunlukla "norm dışı" veya "eksik" kimlikler olarak temsil edilir.

Henri Lefebvre ve Mekân Üretimi

Henri Lefebvre, mekânın sadece fiziksel bir alan değil, aynı zamanda sosyal ilişkiler ağıyla üretilen bir yapı olduğunu savunur. Ona göre her toplum, kendi sosyal ilişkileri ve güç dinamikleri doğrultusunda mekânı üretir. Bu bağlamda kentsel dönüşüm süreçleri, sadece binaların yıkılıp yeniden yapılması değil; aynı zamanda belirli toplumsal grupların kentten dışlanması, görünmez kılınması ya da marjinalize edilmesidir. İstanbul örneğinde bu durum, medyada da temsil edilen mekân ve kimlik ilişkisinde belirgin şekilde görülmektedir. Bu kuramsal çerçeve ışığında *Looking for İstanbul* filmi analiz edilecek ve filmdeki temsillerin hangi söylemsel stratejilerle oluşturulduğu değerlendirilecektir.

İstanbul'un Medyadaki Temsili: Merkez ve Çeper: "Merkeze Uzak, Hayata Daha Uzak"

Medyada İstanbul'un temsili, genellikle seçkin semtler ve Batılı yaşam tarzı üzerinden sunulmakta, çeper bölgelerde yaşayan yoksul, göçmen ve etnik azınlıklar ya görünmezleştirilmekte ya da olumsuz stereotiplerle kodlanmaktadır (Altınay ve Arat, 2009). Bu durum, İstanbul'un sınıfsal ve kültürel anlamda bölünmüşlüğüne pekiştirmektedir.

Filmde İstanbul'un "merkez" algısına dair güçlü bir eleştiri yer alır. Kentsel dönüşüm, sadece fiziksel merkezleri değil, kültürel ve sembolik merkezleri de yeniden tanımlar. Merkez artık sadece zenginlere, turizme ve sermayeye ayrılmış bir vitrin alanıdır. Bu süreçte, filmde yer alan karakterler kentin merkezinden dışlandıkça, gündelik yaşamın dışında da bırakılmaktadır.

Filmde bir başka karakter şöyle der:

"Biz bu şehri sadece izliyoruz artık. İçinde yaşıyoruz ama bir yerimiz yok"

Bu ifade, mekânsal dışlanmanın aynı zamanda varoluşsal bir dışlanmaya dönüştüğünü açıklar. Kent artık yalnızca bir coğrafi alan değil; dahil olunamayan bir toplumsal hayaldir.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eleştirel söylem analizi (ESA) yaklaşımıyla yürütülmüştür. Eleştirel söylem analizi, dilin toplumsal gücü nasıl yansıttığını, pekiştirdiğini ve yeniden ürettiğini incelemeye odaklanır. Bu yöntemde, metinlerdeki dilsel yapıların arkasında yatan ideolojik yapılar, temsil stratejileri ve toplumsal eşitsizliklerin izi sürülür.

Çalışmanın Veri Seti

Bu analiz kapsamında temel inceleme metni, Zeynep Değirmencioğlu yönetmenliğindeki *Looking for İstanbul* (2021) belgesel filmidir. Filmde yer alan karakterler, anlatıcılar, mekân temsilleri ve görsel anlatım dili analiz edilmiştir. Belgeselde özellikle İstanbul'un çeperlerinde yaşayan, kentsel dönüşüm sürecinden olumsuz etkilenen bireylerin hikâyeleri ön plandadır.

Bu belgeselin yanında, destekleyici ve karşılaştırmalı çözümleme için üç televizyon dizisi seçilmiştir:

- Bir Başkadır (Netflix, 2020)
- Masumlar Apartmanı (TRT 1, 2020–2022)
- Fatih (Kanal D, 2013)

Bu diziler, farklı toplumsal katmanlardan karakterlerin mekânla ve kimlikle kurduğu ilişkiyi anlatmakta; dolayısıyla filmdeki temalarla karşılaştırmalı bir okuma sunmaktadır.

Analiz Süreci

Veri analizi üç temel adımda gerçekleştirilmiştir:

Tematik Kodlama: Film ve dizilerdeki anlatılar belirli temalar (dışlanmışlık, mekânsal ötekilik, kimlik çatışması) çerçevesinde kodlanmıştır.

Söylem İncelemesi: Seçilen sahnelerdeki dilsel ifadeler, karakter betimlemeleri ve mekân temsilleri söylem analizi kapsamında incelenmiştir.

Karşılaştırmalı Yorumlama: Film ve diziler arasında benzerlikler ve farklılıklar tespit edilerek söylemsel inşa süreçleri tartışılmıştır.

Bu yöntemle, *Looking for İstanbul* belgeselinin ve destekleyici medya metinlerinin, İstanbul'daki kentsel dönüşüm bağlamında hangi kimlikleri nasıl temsil ettiği ve hangi kimlikleri ötekileştirdiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Söylemsel İnşa: Öteki Kimlikler ve Medya

Suriyeliler, Romanlar, Kürtler gibi gruplar sıklıkla suç, sefalet veya mağduriyet üzerinden temsil edilmektedir. Bu grupların temsili, söylemsel olarak bir tehdit, yük veya kurtarılması gereken bir nesne gibi sunulmaktadır. Bu temsiller, Said'in (2004) belirttiği gibi ötekini anlama değil, kontrol etme amacına yöneliktir.

Medya Söylemi ve Kimlik İnşası

Belgesel, medya söylemlerinin dışlanmış kimliklerin inşasında nasıl bir rol oynadığını da göstermektedir. Medya, bu grupları genellikle olumsuz bir şekilde temsil etmekte ve ötekileştirmektedir. Bu temsil biçimleri, toplumsal algıyı şekillendirerek, bu grupların maruz kaldığı ayrımcılığı meşrulaştırmaktadır. Belgeselde, medya söylemlerinin bu süreçlerdeki etkisi, bireylerin yaşamları ve kimlikleri üzerindeki etkileriyle birlikte ele alınmaktadır.

Kentsel Dönüşüm ve Dışlanmış Kimlikler

Belgeselde, İstanbul'un farklı mahallelerinde yaşayan çeşitli grupların yaşamlarına odaklanılmaktadır. Bu gruplar arasında LGBTI+ bireyler, Suriyeli mülteciler ve Romani topluluklar gibi dışlanmış kimlikler yer almaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri, bu grupların mekânsal olarak dışlanmasına ve sosyal izolasyona yol açmaktadır. Özellikle gecekondu bölgeleri ve tarihi mahallelerde yaşayan alt sınıflar, bu projelerle hedef alınmakta ve yaşam alanları ellerinden alınmaktadır.

Kentsel Dönüşüm ve Medyada Meşrulaştırma

Medya, kentsel dönüşüm projelerini modernleşmenin zorunlu bir aşaması olarak sunarken, yerinden edilen halkların kültürel ve mekânsal aidiyetine çoğu zaman yer vermez (Türkün, 2011). TOKİ projeleri gibi örneklerde, dışlanan grupların görünmezliği, medya tarafından ideolojik olarak pekiştirilmektedir.

Sessizlik ve Kamera Dili: Söylemsel Bir Strateji

Belgeselde sıkça kullanılan uzun planlar, durağan kamera açıları ve sessizlikler, anlatının söylemsel yapısını derinleştirir. Yönetmen, olayları dramatize etmeden, izleyiciyi müdahale etmeye değil tanıklık etmeye davet eder. Bu teknik, izleyicinin karakterlerle empati kurmasını, onların mekânsal ve toplumsal sıkışmışlıklarını hissetmesini sağlar. Görsel anlatımda kullanılan gri tonlar, kasvetli hava ve dar sokaklar; dışlanmışlığın atmosferini pekiştirir.

Ayrıca kameranın yüzlere uzun süre odaklanması, bireylerin yalnızlık, terk edilmişlik ve mücadele içeren ruh hâllerini gözle görülür biçimde izleyiciye geçirir. Bu tercih, sözün yetmediği yerlerde sessizliğin diliyle ötekiliği anlatma biçimidir.

Örnek Olay: *Looking for İstanbul* Filmi ve *Looking For İstanbul* Film Çözümlemesi

Film, dışlanmış kimliklerin İstanbul'un çeperlerinde nasıl temsil edildiğini görsel ve işitsel anlatım üzerinden ortaya koyar. Göçmenler, düşük gelirli bireyler ve kadın karakterlerin temsili, sıklıkla stereotiplere dayanmakta; bu da izleyicilerin bu gruplara dair algılarını yönlendirmektedir. Filmde karanlık ve izole mekânların seçimi, karakterlerin kurgulanış biçimi ve müzik kullanımı söylemsel analizle değerlendirilmiştir.

Özellik Bilgi

Film Adı: Looking for İstanbul

Yönetmen: Jeanne Francois Regis

Yapımcı: 13 Prodüksiyon

Yapım Yılı: 2012

Müzik Dili: Türkçe, İngilizce, Fransızca

Süre: 53 dakika

Looking for İstanbul, İstanbul'un çeşitli mahallelerinde yaşayan bireylerin deneyimleri üzerinden kentin sosyal, kültürel ve mekânsal dönüşümünü anlatan bir belgeseldir. Yönetmen Zeynep Değirmencioğlu'nun kamerası, kentin merkezinde görünmeyen ama çeperlerde hayatta kalmaya çalışan insanları görünür kılmayı amaçlar. Bu bölümde filmdeki söylemsel yapılar, temsil biçimleri ve ötekileştirme stratejileri ele alınacaktır.

Kentsel Dönüşüm ve Mekânsal Dışlanma

Filmde en dikkat çeken temalardan biri, kentsel dönüşümün sebep olduğu mekânsal dışlanmadır. İstanbul'un tarihi ve merkezi bölgelerinde yapılan dönüşümler sonucunda, dar gelirli gruplar yaşam alanlarından edilmekte, şehir dışına ya da kıyıda köşede kalmış semtlere zorla taşınmaktadır. Belgeselde bu sürecin doğrudan mağduru olan bireylerle yapılan röportajlar, devlet politikalarının ve özel sektörün çıkarlarının nasıl birleştiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Örneğin, Tarlabası'nda yaşayan bir Roman ailenin evi, "yenileme" projesi kapsamında istimlak edilmekte ve aile başka bir semte gönderilmektedir. Kameranın takip ettiği bu süreç, sadece fiziksel bir taşınmanın ötesinde, kimliğin, aidiyetin ve toplumsal varlığın sarsılmasına da işaret eder.

Görünmeyen Kimliklerin Temsili

Film, medyada genellikle stereotipik biçimde temsil edilen ya da hiç temsil edilmeyen bireyleri merkeze alır. Romanlar, Kürtler, Suriyeli mülteciler, LGBTI+ bireyler gibi gruplar, filmde öznellikleriyle yer bulur. Bu tercih, Hall'un temsil teorisine uygun biçimde, "temsiliyetin iktidarını" sorgulayan bir duruş sergiler.

Belgeselde bir Suriyeli genç şöyle der:

"Bize hep misafir diyorlar ama biz misafir değiliz. Misafir gibi yaşamıyoruz. Evimiz yok, işimiz yok ama buradayız"

Bu ifade, kimliğin yalnızca etnik ya da ulusal değil, mekânla ve toplumsal aidiyetle kurulan çok katmanlı bir yapı olduğunu gösterir.

Mekânın Hafızası ve Kayıp

Filmde, dönüşüm geçiren mahallelerde yaşayan bireylerin en çok vurguladığı şey, hafızanın silinmesidir. Sokaklar, evler, komşuluk ilişkileri, çocukluk anıları yerini yabancılaşmaya bırakmıştır. Henri Lefebvre'in mekânın üretimi teorisi burada doğrudan işlemektedir: Mekân, yalnızca fiziksel değil; sosyal ilişkilerle, geçmişle ve kültürel mirasla örülüdür.

Kameranın yavaş yavaş boşaltılmış binalar arasında gezinmesi, izleyicide bir "kent kaybı" hissi yaratır. Bu his, sadece binaların değil, kimliklerin ve aidiyetlerin de ortadan kalktığını gösterir.

Karşılaştırmalı Söylem Analizi: Diziler Üzerinden Kent ve Kimlik Temsilleri

Bir Başkadır: Sınıfsal ve Kültürel Çatışmanın Temsili

Netflix'in 2020 yapımı dizisi *Bir Başkadır*, İstanbul'un farklı sosyo-kültürel sınıflarından karakterleri bir araya getirerek Türkiye'deki kutuplaşmayı görünür kılar. Meryem karakteri, gecekondu mahallesinde yaşayan, dindar, muhafazakâr bir kadinken; psikolog Peri ise seküler, kentli ve Batılı bir yaşam tarzını benimsemiştir. Bu iki karakter arasındaki karşılaşma, tıpkı *Looking for İstanbul*'daki gibi mekânlar üzerinden anlatılır.

Looking for İstanbul belgeselinde olduğu gibi *Bir Başkadır* dizisinde de kent merkezine uzak yaşayan bireylerin kimliklerinin hem görünmez hem de dışlanmış olduğu vurgulanır. Meryem'in psikoloğun muayenehanesine her gelişinde kullandığı otobüs, onun "merkeze geçici ziyaretçi" konumunu temsil eder.

Masumlar Apartmanı: Travmalar, Mekân ve Mahremiyet

TRT 1'de yayınlanan *Masumlar Apartmanı* dizisi, geçmiş travmalarla şekillenen karakterlerin kapalı bir mekânda -bir apartman dairesinde- nasıl içe kapanıp dış dünyayla bağlarını kopardıklarını işler. Bu dizide mekân, karakterlerin ruh hâlini yansıtan bir metafor hâline gelir.

Tıpkı *Looking for İstanbul*'da olduğu gibi, burada da bireyler kent içinde fiziksel olarak var olsalar da, toplumsal olarak "dışarıya" ait değildirlir. Özellikle kadın karakterler üzerinden kurulan baskı ve kontrol mekanizmaları, İstanbul'un modernleşen yüzü ile geleneksel yapılar arasındaki sıkışmayı yansıtır.

Fatih Dizisi: Merkezileştirilen Tarih, Görünmez Hale Gelen Günümüz

Fatih dizisi, tarihsel bir karakter üzerinden kentsel anlatı kurmaya çalışsa da, günümüz İstanbul'undaki kimlik çatışmalarına dair güncel bir perspektif sunmaz. Ancak dizinin

çekildiğı ve kurguya dahil edilen mekânlar, İstanbul'un nasıl "idealize edilmiş bir merkez" olarak temsil edildiğini gösterir.

Bu dizideki "merkezleşmiş tarih" yaklaşımı, *Looking for İstanbul*'da vurgulanan "çeperde kalmış gerçek yaşamlar"la büyük bir tezat oluşturur. Birinde ihtişamlı bir İstanbul varken, diğlerinde parçalanmış, dışlanmış bir İstanbul anlatısı yer alır.

Bulgular ve Tartışma

Filmde kullanılan görsel kodlama, ses tasarımı, karakter ilişkileri ve mekânsal çerçeveleme, dışlanan grupların toplumun kenarına itildiğı mesajını verir. Bu temsiller, kültürel bağlamda tarihsel ötekileştirme pratikleriyle paralel ilerler. Kadınların pasif rollerde, göçmenlerin tehdit unsuru olarak sunulması, medya üzerinden yeniden üretilen toplumsal kalıpların sonucudur.

Tartışma

Bu çalışmada, *Looking for İstanbul* belgeselinin, İstanbul'daki kentsel dönüşümün ve dışlanmış kimliklerin medyadaki temsiline dair sunduğı önemli katkılar ele alınmıştır. Film, sadece kentsel dönüşüm sürecini değil, aynı zamanda bu süreçten etkilenen bireylerin kişisel hikâyelerini ve bunların toplumsal bağlamda nasıl bir anlam kazandığını da yansıtır. Karakterlerin yaşadığı mekânlar ve kimliklerine dair anlatılar, sınıf, etnik kimlik, cinsiyet ve sınıfsal ayrımlar gibi konuları derinlemesine incelememizi sağlar.

Filmdeki karakterlerin öyküleri, genellikle marjinalleşmiş ve ötekileştirilmiş kesimlerden gelmektedir. Bu durum, *Looking for İstanbul*'un yalnızca bir belgesel değil, aynı zamanda eleştirel bir söylem analizi sunduğunu da gösterir. Yönetmen, görüntülerle şehrin sınırlarını ve merkezini yeniden çizerek, mekânsal ve kültürel dışlanmanın nasıl görünür kıldığını ortaya koyar.

Film ve diziler arasındaki karşılaştırma, medyanın toplumsal yapıları nasıl şekillendirdiğı konusunda önemli ipuçları verir. Bir Başkadır dizisi, *Looking for İstanbul* ile benzer şekilde sınıfsal çatışmalar ve kültürel temsiller üzerinden kimlik inşasını ele alırken, Masumlar Apartmanı ve Fatih dizileri daha çok bireysel ve tarihsel bağlamda kimlik arayışlarına odaklanır. Her iki dizi de kentsel dönüşümün sosyal etkilerini dolaylı olarak yansıtırken, *Looking for İstanbul* bu dönüşümün net bir biçimde toplumsal yapıyı nasıl dönüştürdüğüne dair somut örnekler sunar.

Mekânın kimlik üzerindeki etkisi, bu çalışmanın en kritik bulgularından biridir. Filmdeki ve dizilerdeki karakterler, sadece fiziksel mekânlarla değil, aynı zamanda toplumsal yapılarla iç içe geçmiş bir biçimde dışlanmaktadır. Mekân, kimliği hem inşa eder hem de yok eder. Bu anlamda film, yalnızca İstanbul'un çeperlerinde yaşayanların değil, aynı zamanda kentleşme sürecinin marjinalleştirdiğı tüm kimliklerin temsiline dair bir bakış açısı sunar.

Söylem ve Kimlik İnşası: Eleştirel Bir Perspektif

Filmde kullanılan dilsel stratejiler, ötekiliğın nasıl inşa edildiğini anlamamıza yardımcı olur. Söylem, yalnızca neyin söylendiğı değil, aynı zamanda nasıl söylendiğı konusunda da çok önemlidir. *Looking for İstanbul*, sessizliğı, görsel dilin gücünü ve mekânın sembolizmini kullanarak dışlanmış bireylerin sesini duyurur. Öte yandan, dizilerde yer alan karakterler üzerinden kurulan söylemler, genellikle daha doğrudan ifade edilir.

Filmdeki görseller, kentle bağlarını koparmış ve toplumdan dışlanmış bireylerin yalnızlıklarını, ruh hâllerini ve yaşam mücadelelerini güçlü bir şekilde anlatır. Özellikle kentsel dönüşümün yarattığı "yeni İstanbul" üzerinden yapılan anlatımlar, bu bireylerin sadece dışlanmışlıklarını değil, meçhul kimliklerini de gözler önüne serer.

Sonuç

İstanbul'un medya temsilleri, sadece kentsel mekânın değil, aynı zamanda toplumsal kimliklerin nasıl inşa edildiğini de yansıtmaktadır. Medya, dışlanmış kimliklerin görünürlüğünü kontrol eden ve bu grupları toplumsal olarak konumlandıran güçlü bir araçtır. Bu çalışma, medyanın kimlik üretimindeki rolüne dair eleştirel bir perspektif sunarken, daha kapsayıcı ve adil temsillerin gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Bu çalışma, İstanbul'daki kentsel dönüşümün, dışlanmış kimliklerin ve ötekileştirilen bireylerin medyadaki temsilini inceleyen bir çözümleme sunmaktadır. *Looking for İstanbul* belgeseli, kentsel dönüşümün ve toplumsal değişimin marjinalize ettiği bireylerin kimliklerini medyada nasıl temsil ettiğini derinlemesine gösterirken, bu temaların benzer şekilde işlendiği dizilerle yapılan karşılaştırmalı analiz, medyanın toplumsal yapıları nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Filmde kullanılan eleştirel söylem analizi, mekânın kimlik üzerindeki etkisini ve ötekiliğin nasıl inşa edildiğini sorgulayan bir bakış açısı sunar. *Looking for İstanbul*'un sunduğu güçlü görsel ve dilsel anlatımlar, izleyiciye sadece kentsel dönüşümün fiziksel etkilerini değil, aynı zamanda bu süreçten etkilenen bireylerin içsel dünyalarını da göstermektedir.

Bu çalışma, medyada kimlik ve mekân ilişkisi üzerine yapılacak daha derinlemesine araştırmalar için bir zemin hazırlamaktadır. Gelecekte yapılacak benzer çalışmalar, kentsel dönüşümün ötekileştirici etkilerini daha kapsamlı bir biçimde inceleyerek, toplumsal eşitsizlikler ve kimlik inşası üzerine daha çok bilgi sunacaktır.

Looking for İstanbul belgeseli, İstanbul'un kentsel mekânlarında dışlanmış kimliklerin medya aracılığıyla nasıl inşa edildiğini ve bu süreçlerin toplumsal algıyı nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Medyanın, bu grupları temsil etme biçimi, toplumsal eşitsizlikleri ve ayrımcılığı pekiştirmekte ve bu grupların sosyal dışlanmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, medya söylemlerinin eleştirel bir şekilde incelenmesi, toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırma Etiği / Research Ethics

Bu araştırma insan araştırmalarının doğrudan gerçekleştirilmediği ve dokümanlara dayalı bir araştırmadır. Etik Kurul İzni gereksinimi doğmamıştır.

Yazar Katkıları / Author Contributions

Yazarlar çalışmaya eşit katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışmaları / Competing Interests

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırma Fonlaması / Research Funding

Bildirilmedi.

Veri Erişilebilirliği / Data Availability

Uygulanamaz.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış hakemler tarafından değerlendirildi.

Orcid

Ahmet Hakan Çiğdem <https://orcid.org/0000-0001-8846-1634>

Yunus Emre Yılmaz <https://orcid.org/0009-0004-8774-1641>

Kaynakça

- Akpınar, G. (2017). *Kentsel dönüşüm ve İstanbul: Toplumsal yapıya etkileri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2009). *Türkiye'de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: TÜBİTAK.
- Baker, C. (2006). *Media and cultural studies: Key works*. Blackwell Publishing.
- Balcı, Ş. (2023). Kapılarını açmayan kent: İç göç filmlerinde İstanbul (1980-2006). *Etkileşim Dergisi*, 6(11), 200-230.
- Bhabha, H. (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Çelik, H. Z. ve Tezcan, S. (2017). Türk sinemasında göç temalı İstanbul filmleri üzerinden kentlerdeki mekânsal ve toplumsal değişimlerin incelenmesi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 619-636.
- Demir, S. T. (2021). Sinematik İstanbul'un temsilleri: İfadeler, klişeler ve dönüşümler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 19(37), 125-146.
- Foucault, M. (2000). *Bilginin arkeolojisi* (V. Urhan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press.
- Hall, S. (2019). Kodlama/Çözümleme. In S. Hall (Der.), *Medyayı anlamak* (A. Düzkın, Çev., ss. 103-117). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Harvey, D. (2012). *Asi şehirler: Kentsel mekânın geleceği üzerine düşünceler* (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Jeanne, R. F. (2012). *Looking for İstanbul*. 13 Productions
- Özdemir, N. (2018). Kimlik, kültür ve medyada ötekileştirme: Bir analiz. *Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 6(3), 45-65.
- Pembecioğlu, N. (2016). Televizyon dizilerinde kentsel kimlik temsili. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 55-72.
- Said, E. (2004). *Oryantalizm* (S. Aykaç, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sen, S. (2022). İstanbul'un diasporik imgeleri. *Kültür ve İletişim*, 25(1), 7-38.
- Sözer, Y. (2020). *Medyada kimlik temsilleri: Film ve televizyon dizileri üzerinden bir çözümleme*. Medyatik Yayınları.
- Thompson, J. B. (1995). *The media and modernity: A social theory of the media*. Stanford University Press.
- Türkün, A. (2011). *Kentsel dönüşüm ve mekânsal adalet*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yavuz, E., & Kılıç, S. (2021). İç göç, kent ve karşıtlıklar: Sinematik bir anlatının mekânsal fragmanları. *Tasarım + Kuram*, 1(1), 1-15.